



Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2018. gada 25. jūlijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Ģenētiski modificētu organismu apzināta izplatīšana vidē – Mutaģenēze – Direktīva 2001/18/EK – 2. un 3. pants – I A un I B pielikums – “Ģenētiski modificēta organisma” jēdziens – Ģenētiskās modifikācijas paņēmieni/metodes, kas tradicionāli tiek lietoti un kas tiek uzskatīti par drošiem – Jauni mutaģenēzes paņēmieni/metodes – Riski cilvēku veselībai un videi – Dalībvalstu rīcības brīvība, transponējot direktīvu – Direktīva 2002/53/EK – Lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējais katalogs – Augu šķirnes, kas kļuvušas izturīgas pret herbicīdiem – 4. pants – Iespējamība kopējā katalogā iekļaut mutaģenēzes ceļā iegūtas ģenētiski modificētas šķirnes – Prasība cilvēku veselības un vides aizsardzības jomā – Atbrīvojums

Lietā C-528/16

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2016. gada 3. oktobrī un kas Tiesā registrēts 2016. gada 17. oktobrī, tiesvedībā

Confédération paysanne,

Réseau Semences Paysannes,

Les Amis de la Terre France,

Collectif Vigilance OGM et Pesticides 16,

Vigilance OG2M,

CSFV 49,

OGM dangers,

Vigilance OGM 33,

Fédération Nature et Progrès

pret

Premier ministre,

Ministre de l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt.

* Tiesvedības valoda – franču.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks A. Ticano [*A. Tizzano*], palātu priekšsēdētāji L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] (referents), T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*], E. Levits, K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*] un [*C. Vajda*], tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], K. Toadere [*C. Toader*] M. Safjans [*M. Safjan*], E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*], S. Rodins [*S. Rodin*] un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerālvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretāre: V. Džakobo-Peironnela [*V. Giacobbo-Peyronnel*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 3. oktobra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Confédération paysanne, Réseau Semences Paysannes, Les Amis de la Terre France, Collectif Vigilance OGM et Pesticides 16, Vigilance OG2M, CSFV 49, OGM dangers, Vigilance OGM 33 un Fédération Nature et Progrès* vārdā – *G. Tumerelle, avocat*,
- Francijas valdības vārdā – *D. Colas, J. Traband* un *S. Horrenberger*, pārstāvji,
- Grieķijas valdības vārdā – *G. Kanellopoulos* un *A. Vasilopoulou*, pārstāvji,
- Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman* un *M. A. M. de Ree*, pārstāves,
- Austrijas valdības vārdā – *G. Eberhard*, pārstāvis,
- Zviedrijas valdības vārdā – *A. Falk, C. Meyer-Seitz* un *H. Shev*, kā arī *L. Swedenborg* un *F. Bergius*, pārstāvji,
- Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *G. Brown, R. Fadoju* un *J. Kraehling*, pārstāves, kurām palīdz *C. Banner, barrister*,
- Eiropas Parlamenta vārdā – *A. Tamás* un *D. Warin*, kā arī *I. McDowell*, pārstāvji,
- Eiropas Savienības Padomes vārdā – *M. Moore* un *M. Alver*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *C. Valero, B. Eggers* un *I. Galindo Martín*, pārstāves,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2018. gada 18. janvāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/18/EK (2001. gada 12. marts) par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē un Padomes Direktīvas 90/220/EEK atcelšanu (OV 2001, L 106, 1. lpp.) 2. un 3. panta, kā arī I A un I B pielikuma interpretāciju un spēkā esamību, kā arī par Padomes Direktīvas 2002/53/EK (2002. gada 13. jūnijs) par lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējo katalogu (OV 2002, L 193, 1. lpp.), ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1829/2003 (2003. gada 22. septembris) (OV 2003, L 268, 1. lpp.), (turpmāk tekstā – “Direktīva 2002/53”) 4. panta interpretāciju.

- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Confédération paysanne*, *Réseau Semences Paysannes*, *Les Amis de la Terre France*, *Collectif Vigilance OGM et Pesticides 16*, *Vigilance OG2M*, *CSFV 49*, *OGM dangers*, *Vigilance OGM 33* un *Fédération Nature et Progrès*, no vienas puses, un *Premier ministre* (premjerministrs) un *Ministre de l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt* (lauksaimniecības, lauksaimniecības pārtikas un mežsaimniecības ministrs, Francija), no otras puses, par atteikšanos atcelt valsts tiesību normu, saskaņā ar kuru principā netiek uzskatīts, ka mutaģenēzes ceļā iegūti organismi izraisītu ģenētisku modifikāciju, un par atteikšanos aizliegt mutaģenēzes ceļā iegūtu rapša šķirņu, kas kļuvušas izturīgas pret herbicīdiem, audzēšanu un tirdzniecību.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2001/18

- 3 Direktīvas 2001/18 4.–6., 8., 17., 44. un 55. apsvērums ir izteikti šādā redakcijā:

“(4) Dzīvi organismi, ko lielos vai mazos daudzumos izplata vidē eksperimentālos vai komerciālos nolūkos, vidē var vairoties un nokļūt ārpus dalībvalsts robežām un skart citas dalībvalstis. Šādas izplatīšanas iedarbe vidē var būt neatgriezeniska.

(5) Cilvēka veselības un vides aizsardzība prasa pievērst pienācīgu uzmanību to risku kontrolei, ko rada ģenētiski modificētu organismu (ĢMO) apzināta izplatīšana vidē.

(6) Saskaņā ar Līgumu Kopienas rīcībai attiecībā uz vidi vajadzētu balstīties uz preventīvas darbības principu.

[..]

(8) Piesardzības princips ir ņemts vērā, šo direktīvu izstrādājot, un jāņem vērā, šo direktīvu īstenojot.

[..]

(17) Šī direktīva nebūtu jāattiecina uz organismiem, kas iegūti ar dažām vispārpieņemtām ģenētiskās modifikācijas metodēm, kuras ir tradicionālas vairākiem lietojumiem un kurām ir ilglaicīga drošības garantija.

[..]

(44) Dalībvalstīm saskaņā ar līgumu būtu jāspēj nodrošināt turpmākos tādu produktu, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem, monitoringa un inspicēšanas pasākumus, ko veic, piemēram, valsts dienesti.

[..]

(55) Svarīgi cieši sekot ĢMO izstrādei un lietošanai.”

4 Atbilstoši šīs direktīvas 1. pantam:

“Saskaņā ar piesardzības principu šīs direktīvas mērķis ir tuvināt dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, lai aizsargātu cilvēku veselību un vidi:

- [ja vidē apzināti tiek izplatīti ģenētiski modificēti organismi] tādos nolūkos, kas nav laišana tirgū Kopienā,
- [ja tirgū Kopienā tiek laisti tādi produkti], kas satur ģenētiski modificētus organismus vai sastāv no tiem.”

5 Minētās direktīvas 2. pantā ir noteikts:

“Šajā direktīvā:

[..]

[2)] “ģenētiski modificēts organisms (ĢMO)” [ir organisms, izņemot cilvēku, kurā ģenētiskais materiāls ir pārveidots citādi nekā dabiskā pavairošanā un/vai dabiskā rekombinācijā.]

Šajā definīcijā:

- a) ģenētiska modifikācija notiek vismaz, izmantojot tās metodes, kas ir iekļautas sarakstā I A pielikuma 1. daļā;
 - b) metodes, kas iekļautas I A pielikuma 2. daļā, neuzskata par tādām, kas izraisa ģenētiskas modifikācijas;
- 3) “apzināta izplatīšana” ir jebkura ĢMO vai ĢMO kombinācijas ievadišana vidē ar nodomu, neveicot īpašus lokalizācijas pasākumus, lai ierobežotu to saskari ar vispārējo populāciju un vidi un nodrošinātu abu pēdējo augsta līmeņa drošību;

[..].”

6 Šīs pašas direktīvas 3. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Šo direktīvu nepiemēro attiecībā uz organismiem, kas iegūti, izmantojot ģenētiskās modifikācijas metodes, kuras iekļautas sarakstā I B pielikumā.”

7 Ar Direktīvas 2001/18 4. pantu ir noteikti vispārīgi dalībvalstu pienākumi. Tā 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis saskaņā ar piesardzības principu nodrošina atbilstīgus pasākumus, lai novērstu nelabvēlīgu iedarbību uz cilvēku veselību un vidi, ko varētu izraisīt apzināta ĢMO izplatīšana vai laišana tirgū. ĢMO var apzināti izplatīt vai laist tirgū tikai tad, ja tie atbilst attiecīgi B vai C daļai.”

8 Šīs direktīvas 36. pantā ir noteikts:

“1. [Padomes] Direktīvu 90/220/EEK [(1990. gada 23. aprīlis) par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē (OV 1990, L 117, 15. lpp.)] atceļ 2002. gada 17. oktobrī.

2. Atsauces uz atcelto direktīvu uzskata par atsaucēm uz šo direktīvu, un tās būtu jālasa saskaņā ar atbilstmju tabulu VIII pielikumā.”

9 Direktīvas 2001/18 I A pielikumā “2. panta 2. punktā minētās metodes” ir noteikts:

“1. DAĻA

Ģenētiskās modifikācijas metodes, kas minētas 2. panta 2. punkta a) apakšpunktā, ir, *inter alia*:

- 1) nukleīnskābju rekombinācijas paņēmieni, kas saistīti ar jaunu ģenētiskā materiāla kombināciju veidošanu, [...] nukleīnskābes molekulas [...];
- 2) metodes, kas saistītas ar ārpus organisma sagatavota ģenētiskā materiāla tiešu ievadišanu organismā, [...];
- 3) šūnu saplūšana, ieskaitot protoplastu saplūšanu, vai hibridizācija [...].

2. DAĻA

Paņēmienus, kas minēti 2. panta 2. punkta b) apakšpunktā, neuzskata par tādiem, kuros rodas ģenētiskās modifikācijas, ar nosacījumu, ka tie nav saistīti ar rekombinētu nukleīnskābju molekulām vai ģenētiski modificētiem organismiem, kas radīti ar paņēmieniem/metodēm, kuras nav izslēgtas ar I B pielikumu:

- 1) fertilizāciju *in vitro*;
- 2) tādus dabiskos procesus kā: konjugācija, transdukcija, transformācija;
- 3) poliploidijas indukciju.”

10 Šīs direktīvas I B pielikumā “3. pantā minētās metodes” ir paredzēts:

“Ģenētiskās modifikācijas paņēmieni/metodes, ar ko rada organismus, kuri ir izslēdzami no direktīvas, ar nosacījumu, ka [tie/]tās nav [saistīti/]saistītas ar tādu rekombinētu nukleīnskābju molekulu vai ģenētiski modificētu organismu lietošanu, [kuri atšķiras no tiem,] kas radīti ar vienu vai vairākiem šē turpmāk sarakstā iekļautajiem paņēmieniem/metodēm, ir:

- 1) mutaģenēze;

[...].”

Direktīva 2002/53

11 Direktīvas 2002/53 1. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Šī direktīva attiecas uz to biešu, lopbarības augu, labības, kartupeļu, kā arī eļļas augu un šķiedraugu šķirņu atzīšanu iekļaušanai kopējā lauksaimniecības augu sugu šķirņu katalogā, kuru sēklas var piedāvāt tirgū [...].

2. Kopējo šķirņu katalogu izstrādā, ņemot vērā dalībvalstu katalogus.”

12 Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā ir noteikts:

“Attiecībā uz ģenētiski modificētu šķirni tādā nozīmē, kāda paredzēta Direktīvas 90/220/EEK 2. panta 1. un 2. punktā, šķirnes apzinātu izlaišanu vidē atzīst tikai tad, ja veikti visi attiecīgie pasākumi, lai novērstu negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi.”

- 13 Direktīvas 2002/53 7. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts:

“Attiecībā uz ģenētiski modificētu šķirni, kas minēta 4. panta 4. punktā, veic vides riska novērtējumu, kas ir līdzvērtīgs Direktīvā 90/220/EEK noteiktajam.”

- 14 Direktīvas 2002/53 9. panta 5. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka šķirņu katalogā tiek skaidri norādīts, kuras atzītās šķirnes ir ģenētiski modificētas. Tās turpmāk nodrošina, ka visas personas, kas piedāvā tirgū šādu šķirni, pārdošanas katalogā skaidri norāda, ka šķirne ir ģenētiski modificēta.”

Francijas tiesības

- 15 *Code de l'environnement* (Vides kodekss) L. 531-1. pantā ģenētiski modificēts organisms ir definēts kā “organisms, kura ģenētiskais materiāls ir mainīts citādi, nevis dabiskā pavairošanā vai rekombinācijā”.

- 16 Šī kodeksa R. 531-2. pantā ir paredzēts:

“Šī sadaļa un L. 125-3. un L. 515-13. pants neattiecas uz ģenētiski modificētiem organismiem, kas iegūti ar paņēmieniem, kuri pēc to dabiskā rakstura nav uzskatāmi par tādiem, kas izraisa ģenētisku modifikāciju, vai tādiem, kas tikuši izmantoti tradicionāli, neradot acīmredzamu kaitējumu sabiedrības veselībai vai videi.

Šo paņēmieni saraksts tiek noteikts dekrētā pēc apspriešanās ar *Haut conseil des biotechnologies* [Biotehnoloģiju augsto padomi].”

- 17 Atbilstoši minētā kodeksa R. 531-2-1. pantam:

“Ģenētiski modificēti organismi var tikt audzēti, tirgoti vai lietoti, tikai rūpējoties par vidi un sabiedrības veselību, kā arī ievērojot lauksaimniecības struktūras, vietējās ekosistēmas un ražošanas un tirdzniecības nozares, kurām ir kvalifikācija “bez ģenētiski modificētiem organismiem”, un pilnīgi pārskatāmi. [..]

Lēmumi atļaut ģenētiski modificētus organismus var tikt pieņemti tikai pēc tam, kad ir veikts neatkarīgs un pārskatāms iepriekšējs risku videi un sabiedrības veselībai novērtējums. [..]”

- 18 Minētā kodeksa D. 531-2. pantā ir noteikts:

“L. 531-2. pantā minētie paņēmieni, kas netiek uzskatīti par tādiem, kas izraisa ģenētisku modifikāciju, ir šādi:

[..]

2. Ar nosacījumu, ka [šie paņēmieni] neparedz ģenētiski modificētu organismu kā recipientu vai vecāku organismu izmantošanu:

- a) mutaģenēze;

[..].”

- 19 *Code de l'environnement* D. 531-3. pantā ir paredzēts:

“D. 531-1. un D. 531-2. pantā minētie paņēmieni un definīcijas tiek interpretēti un ieviesti saskaņā ar jaunākajām zinātnes atziņām ģēnu inženierijas, molekulārās ģenētikas un šūnu bioloģijas jomā.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 20 Ar 2015. gada 12. marta prasības pieteikumu prasītājas pamatlietā – Francijas lauksaimnieku savienība, kā arī astoņas apvienības, kuru mērķis ir vides aizsardzība un informācijas par briesmām, kas saistītas ar ĢMO, izplatīšana, lūdza iesniedzējtiesai atcelt netiešo premjerministra lēmumu, ar ko ir noraidīts to lūgums tostarp atcelt *code de l'environnement*, D.531-2. pantu, ar ko ir transponēta Direktīva 2001/18 un ar ko mutāģenēze ir izslēgta no to paņēmienu definīcijas, kuri izraisa ģenētisku modifikāciju minētā kodeksa L-531-1. panta izpratnē, un aizliegt mutāģenēzes ceļā iegūtu rapša šķirņu, kas kļuvušas izturīgas pret herbicīdiem, audzēšanu un tirdzniecību, kā arī, paredzot kavējuma naudu, pieprasīt premjerministram veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai ieviestu mutāģenēzes ceļā iegūtu augu šķirņu, kuras kļuvušas izturīgas pret herbicīdiem, moratoriju.
- 21 Prasītājas pamatlietā iesniedzējtiesā tostarp ir norādījušas, ka mutāģenēzes paņēmieni ir attīstījušies un turpmāk, tāpat kā transģenēzes paņēmieni, ļauj ražot pret herbicīdiem izturīgas šķirnes. Direktīvā 2001/18 paredzētie pienākumi neattiecoties uz šīm šķirnēm, lai gan tās radot tādas riskus videi vai veselībai, kurus tostarp izraisa minēto šķirņu ģenētiskā materiāla izplatīšana, kas izraisa tādu nezāļu parādīšanos, kuras ir ieguvušas šī herbicīda rezistences gēnu, kas izraisa nepieciešamību palielināt izmantoto herbicīdu daudzumu un dažādot to veidus, kā arī no tā izrietošu dabas piesārņojumu, vai arī nejaušas sekas, piemēram, nevēlamu vai neparedzētu mutāciju citā genoma daļā, kā arī kancerogēnu molekulu vai endokrīno sistēmu bojājošu vielu uzkrāšanos pārtikas un dzīvnieku barības kultūraugos.
- 22 Pēc premjerministra, kā arī *ministre de l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt* (lauksaimniecības, lauksaimniecības pārtikas un mežsaimniecības ministrs) uzskatiem, šī prasība ir jānoraida, jo pamati, ko izvirzījušas prasītājas pamatlietā, neesot pamatoti. Norādītie riski izrietot nevis no ģenētiskās modifikācijas ceļā iegūtā auga īpašībām, bet gan no lauksaimnieku audzēšanas metodēm. Turklāt ar jaunajiem virzītās mutāģenēzes paņēmieniem iegūtās mutācijas esot līdzīgas spontānām vai nejauši izraisītām mutācijām, un netišās mutācijas varētu tikt likvidētas šķirņu selekcijas ceļā, izmantojot krustošanas paņēmienus.
- 23 Kā norāda iesniedzējtiesa, tradicionālās *in vivo* mutāģenēzes metodes ir izmantotas jau vairākus gadu desmitus, kuru laikā netika identificēti riski videi vai veselībai. Savukārt kopš Direktīvas 2001/18 pieņemšanas jaunās šķirnes, it īpaši pret herbicīdiem izturīgas šķirnes, esot iegūtas, izmantojot nejaušās mutāģenēzes paņēmienus, kas *in vitro* piemēroti augu šūnām, kā arī izmantojot virzītās mutāģenēzes paņēmienus/metodes, ar ko tiek īstenoti jauni gēnu inženierijas paņēmieni, piemēram, oligonukleotīdu virzītā mutāģenēze vai virzītā nukleāzes mutāģenēze. Neesot iespējams droši noteikt šo jauno, pret herbicīdiem izturīgo šķirņu radīto risku videi un cilvēku un dzīvnieku veselībai pastāvēšanu un apjomu, jo vienīgie risku novērtējumi līdz šim ir veikti saistībā ar to augu aizsardzības līdzekļu laišanas tirgū procedūru, pret kuriem šīs šķirnes ir padarītas izturīgas.
- 24 Iesniedzējtiesa uzskata, ka šie riski ir daļēji līdzīgi riskiem, kādi varētu rasties no transģenēzē radītajām sēklām. Proti, attiecībā uz mutācijām, kas iegūtas ar jaunajiem virzītās mutāģenēzes paņēmieniem, genoma tiešā modifikācija, ko tie ietver, izraisot tādas pašas sekas kā transģenēzei raksturīga sveša gēna ievadišana. Turklāt, tā kā jaunu mutāģenēzes paņēmienu attīstība ļauj paātrināt genotipa modifikācijas nesamērīgi, salīdzinot ar to, kas var rasties dabiski vai nejauši, tad palielinās no neparedzētām genoma izmaiņām vai auga īpašībām radītā kaitējuma iespējamība.
- 25 Šādos apstākļos *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai mutāģenēzes ceļā iegūti organismi ir [ĢMO] Direktīvas 2001/18 2. panta izpratnē, lai gan ar direktīvas 3. pantu un I B pielikumu tiem tiek piemērots atbrīvojums no pienākumiem attiecībā uz ģenētiski modificētu organismu izplatīšanu un laišanu tirgū? Konkrēti, vai mutāģenēzes paņēmieni, it īpaši jaunie virzītās mutāģenēzes paņēmieni, kas īstenoti ar gēnu inženierijas procesiem, var tikt

uzskatīti par I A pielikumā, uz kuru [ir sniegta atsauce 2. pantā], uzskaitītajiem paņēmieniem? Tātad, vai [Direktīvas 2001/18] 2. un 3. pants un I A un I B pielikums ir jāinterpretē tādējādi, ka [tajos] no piesardzības, ietekmes novērtējuma un izsekojamības pasākumiem [ir izslēgti] visi mutāģenēzes ceļā iegūt[ie] ģenētiski modificēt[ie] organism[i] un sēklas vai vienīgi organism[i], kas iegūti, izmantojot parastās nejaušās mutāģenēzes metodes ar jonizējošo starojumu vai pakļaušanu ķīmisko mutāģeņu iedarbībai, un kas pastāvējuši pirms šo dokumentu pieņemšanas?

- 2) Vai mutāģenēzes ceļā iegūtas šķirnes ir ģenētiski modificētas šķirnes [Direktīvas 2002/53] 4. panta izpratnē, kuras nav atbrīvotas no šajā direktīvā paredzētajām saistībām? Vai, gluži otrādi, šīs direktīvas piemērošanas joma ir identiska piemērošanas jomai, kāda izriet no [Direktīvas 2001/18] 2. un 3. panta un I B pielikuma, un vai tā izslēdz arī mutāģenēzes ceļā iegūtas šķirnes no saistībām, kas [Direktīvā 2002/53] ir paredzētas ģenētiski modificētu šķirņu iekļaušanai lauksaimniecības augu sugu kopējā katalogā?
- 3) Vai [Direktīvas 2001/18] par [ĢMO] apzinātu izplatīšanu vidē 2. un 3. pants un I B pielikums, ciktāl tajos mutāģenēze ir izslēgta no [šajā] direktīvā paredzēto saistību piemērošanas jomas, ir pilnīgas saskaņošanas pasākumi, kas liedz dalībvalstīm mutāģenēzes ceļā iegūtiem organismiem piemērot visas [minētajā] direktīvā paredzētās saistības vai daļu no tām, vai jebkuras citas saistības, vai arī dalībvalstīm transponēšanas brīdī bija rīcības brīvība noteikt režīmu, kas var tikt piemērots mutāģenēzes ceļā iegūtiem organismiem?
- 4) Vai, ņemot vērā gēnu inženierijas procesu attīstību, jaunu augu šķirņu parādīšanos, kas iegūtas, pateicoties šiem paņēmieniem, un šābrīža neskaidrības zinātnē par to ietekmi un iespējamiem riskiem videi un cilvēku un dzīvnieku veselībai, [Direktīvas 2001/18] 2. un 3. panta un I A un I B pielikuma – ciktāl šajās normās uz mutāģenēzes ceļā iegūtiem [ĢMO] nav attiecināti piesardzības, ietekmes novērtējuma un izsekojamības pasākumi – spēkā esamība var tikt apstrīdēta saistībā ar [LES] 191. panta 2. punktā garantēto piesardzības principu?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 26 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vispirms vaicā, vai Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka organismi, kas iegūti ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, ir ĢMO šīs normas izpratnē. Turpinājumā šī tiesa vaicā, vai Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas I B pielikuma 1. punktu un ņemot vērā tās 17. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka šādi organismi ir izslēgti no minētās direktīvas piemērošanas jomas tikai tad, ja tie ir iegūti ar mutāģenēzes paņēmieniem, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.

Mutāģenēzes ceļā iegūtu organismu kvalifikācija par "ĢMO"

- 27 Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punktā ĢMO ir definēts kā organisms, izņemot cilvēku, kurā ģenētiskais materiāls ir pārveidots citādi nekā dabiskā pavairošanā un/vai dabiskā rekombinācijā.
- 28 Ņemot vērā iesniedzējtiesas sniegto informāciju, ir uzskatāms, pirmkārt, ka tādas ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm radītas mutācijas, kādas aplūkotas pamatlīnijā, kuras īstenojot ir paredzēts radīt pret herbicīdu izturīgas augu sugu šķirnes, ir organisma ģenētiskajā materiālā veiktas modifikācijas šīs direktīvas 2. panta 2. punkta izpratnē.

- 29 Otrkārt, tā kā atbilstoši tam, kas izriet no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu, daži no minētajiem paņēmieniem/metodēm ietver ķīmisko vai fizikālo mutagēnu izmantošanu, bet citi – gēnu inženierijas izmantošanu, minētie paņēmieni/metodes pārveido organisma ģenētisko materiālu tādā veidā, kā nenotiek dabiski minētās normas izpratnē.
- 30 No tā izriet, ka ar mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm iegūti organismi ir jāuzskata par ĢMO Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkta izpratnē.
- 31 Šo interpretāciju apstiprina minētās direktīvas vispārējā sistēma, kas ir viens no elementiem, kuri jāņem vērā tās interpretācijā.
- 32 Jānorāda, ka ĢMO definīcija, kas ietverta minētās direktīvas 2. panta 2. punktā, ir precizēta, nošķirot paņēmienus, kuru izmantošana izraisa ģenētisku modifikāciju, un paņēmienus, kuri netiek uzskatīti par tādiem, kas izraisītu šādu ģenētisku modifikāciju.
- 33 Šajā ziņā Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir precizēts, ka saistībā ar ĢMO definīciju ģenētiskā modifikācija tiek veikta, izmantojot vismaz šīs direktīvas I A pielikuma 1. daļā uzskaitītos paņēmienus.
- 34 Lai gan šajā minētās direktīvas I A pielikuma 1. daļā nav tieši noteikti mutagēnēzes paņēmieni/metodes, šis apstāklis nevar izslēgt, ka ar šiem paņēmieniem/metodēm iegūtie organismi ietilpst ĢMO definīcijā, kas ietverta šīs pašas direktīvas 2. panta 2. punktā.
- 35 Ir svarīgi norādīt, ka, pirmkārt, kā izriet no frāzes “*inter alia*”, kas ietverta Direktīvas 2001/18 I A pielikuma 1. daļas ievaddaļā, ģenētiskās modifikācijas paņēmienu saraksts, kas iekļauts šajā daļā, nav izsmēlošs. Tātad nevar uzskatīt, ka ar šo sarakstu būtu izslēgti citi ģenētiskās modifikācijas paņēmieni, kas tajā nav tieši minēti.
- 36 Otrkārt, ir jānorāda, ka Eiropas Savienības likumdevējs nav ietvēris mutagēnēzi izsmēlošajā to paņēmienu sarakstā, kuri neizraisa ģenētisku modifikāciju un kuri minēti Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkta b) apakšpunktā, lasot to kopsakarā ar tās I A pielikuma 2. daļu.
- 37 Gluži pretēji, mutagēnēze šīs direktīvas I B pielikumā ir skaidri minēta to “ģenētiskās modifikācijas” paņēmienu/metožu vidū, uz kuriem norādīts minētās direktīvas 3. panta 1. punktā, kas attiecas uz organismiem, kuri ir jāizslēdz no tās piemērošanas jomas.
- 38 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apstākļus, Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka organismi, kas iegūti ar mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm, ir ĢMO šīs normas izpratnē.

Par dažu mutagēnēzes paņēmienu/metožu izslēgšanu no Direktīvas 2001/18 piemērošanas jomas

- 39 No Direktīvas 2001/18 3. panta par atbrīvojumiem 1. punkta izriet, ka tas nav piemērojams organismiem, kas iegūti ar ģenētiskās modifikācijas paņēmieniem un kas uzskaitīti šīs direktīvas I B pielikumā.
- 40 Šajā ziņā minētajā I B pielikumā ir uzskaitīti ģenētiskās modifikācijas paņēmieni/metodes, kas rada organismus, kuri, ja vien tie rekombinējot neietver nukleīnskābes molekulu izmantošanu vai citus ĢMO, – nevis tos, kas radušies, izmantojot vienu vai vairākus minētajā pielikumā uzskaitītus paņēmienus/metodes, – ir izslēdzami no minētās direktīvas piemērošanas jomas. Šo paņēmienu/metožu vidū tā paša pielikuma 1. punktā ir minēta mutagēnēze.

- 41 Uzreiz jāuzsver, ka, tā kā šī norma ir atkāpes norma no prasības attiecināt uz ĢMO Direktīvā 2001/18 paredzētos pienākumus, tad minētās direktīvas 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, ir jāinterpretē šauri (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 189. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 42 Turklāt, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās formulējums, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi (spriedums, 2017. gada 27. aprīlis, *Pinckernelle*, C-535/15, EU:C:2017:315, 31. punkts).
- 43 Vispirms attiecībā uz Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkta formulējumu, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, ir jāmin, ka, vispārīgi atsaucoties uz mutāģenēzi, tajā pašā nav sniegtas izšķirošas norādes par to, kurus tieši paņēmieni/metozu veidus Savienības likumdevējs ir nodomājis izslēgt no minētās direktīvas piemērošanas jomas.
- 44 Turpinājumā attiecībā uz kontekstu, kādā iekļaujas šī izslēgšana, ir jānorāda, ka Savienības likumdevējs Direktīvas 2001/18 17. apsvērumā ir precizējis nosacījumus, ar kādiem atsevišķi ĢMO būtu jāizslēdz no šīs direktīvas piemērošanas jomas.
- 45 Minētajā 17. apsvērumā ir teikts, ka Direktīva 2001/18 nebūtu jāattiecina uz organismiem, kas iegūti ar mutāģenēzes paņēmieniem, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.
- 46 Tātad šīs direktīvas 3. panta 1. punktā, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, paredzētās atkāpes piemērojamība ir jānosaka, ņemot vērā Savienības likumdevēja šādi sniegtos precizējumus.
- 47 Šajā ziņā ir jāuzsver, ka iesniedzējtiesai it īpaši ir lūgts lemt par virzītās mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, kas ietver gēnu inženierijas izmantošanu, kas ir parādījušies vai galvenokārt attīstījušies kopš Direktīvas 2001/18 pieņemšanas un kuru radītie riski videi vai cilvēku veselībai līdz šim nevar tikt droši konstatēti.
- 48 Kā būtībā uzsver iesniedzējtiesa, ar šo jauno mutāģenēzes paņēmieni/metozu izmantošanu saistītie riski varētu izrādīties līdzīgi riskiem, kādus izraisa ĢMO radišana un izplatīšana transģenēzes ceļā. Tādējādi no Tiesas rīcībā esošajām ziņām izriet, pirmkārt, ka organisma ģenētiskā materiāla tiešā modifikācija mutāģenēzes ceļā ļauj iegūt tādas pašas sekas kā sveša gēna ievadīšana minētajā organismā un, otrkārt, ka šo jauno paņēmieni/metozu attīstība ļauj radīt ģenētiski modificētas šķirnes tik ātri un tādās apjomos, kas nav salīdzināmi ar tiem, kādi tiek radīti, piemērojot tradicionālās nejausās mutāģenēzes metodes.
- 49 Turklāt Direktīvas 2001/18 4. apsvērumā ir precizēts, ka dzīvi organismi, ko lielos vai mazos daudzumos izplata vidē eksperimentālos vai komerciālos nolūkos, vidē var vairoties un nokļūt ārpus dalībvalsts robežām, un skart citas dalībvalstis. Šādas izplatīšanas iedarbe vidē var būt neatgriezeniska. Tāpat šīs direktīvas 5. apsvērumā ir norādīts, ka cilvēka veselības un vides aizsardzība prasa pievērst pienācīgu uzmanību to risku kontrolei, ko rada šāda izplatīšana vidē.
- 50 Turklāt minētās direktīvas 8. apsvērumā ir uzsvērts, ka piesardzības princips ir ņemts vērā, šo direktīvu izstrādājot, un būs jāņem vērā, šo direktīvu īstenojot. Vēl arī Direktīvas 2001/18 55. apsvērumā uzsvars ir likts uz nepieciešamību cieši sekot ĢMO izstrādei un lietošanai.
- 51 Šajos apstākļos Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to no šīs direktīvas piemērošanas jomas būtu izslēgti organismi, kas iegūti ar jauniem mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri ir parādījušies vai galvenokārt attīstījušies kopš minētās direktīvas pieņemšanas. Šādas interpretācijas rezultātā netiktu ievērots

likumdevēja nodoms, kas atspoguļots šīs direktīvas 17. apsvērumā, – izslēgt no tās piemērošanas jomas tikai organismus, kas iegūti ar paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.

- 52 Šo secinājumu apstiprina Direktīvas 2001/18 mērķis, kas, kā izriet no tās 1. panta, ir saskaņā ar piesardzības principu aizsargāt cilvēku veselību un vidi, pirmkārt, kad ĢMO tiek apzināti izplatīti vidē tādos nolūkos, kas nav laišana tirgū Savienībā, un, otrkārt, kad tirgū Savienībā tiek laisti produkti, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem.
- 53 Kā paredzēts Direktīvas 2001/18 4. panta 1. punktā, dalībvalstīm saskaņā ar piesardzības principu ir jānodrošina atbilstīgi pasākumi, lai novērstu nelabvēlīgu iedarbību uz cilvēku veselību un vidi, ko varētu izraisīt apzināta ĢMO izplatīšana vai laišana tirgū. Tas it īpaši nozīmē, ka šāda apzināta izplatīšana vidē vai laišana tirgū var notikt tikai pēc risku novērtējuma procedūrām, kas noteiktas attiecīgi šīs direktīvas B un C daļā. Kā izklāstīts šī sprieduma 48. punktā, riski videi un cilvēku veselībai, kas saistīti ar jauno mutāģenēzes paņēmieni/metodžu izmantošanu, uz kuriem norāda iesniedzējtiesa, varētu izrādīties līdzīgi riskiem, kādus izraisa ĢMO radīšana un izplatīšana transģenēzes ceļā. No tā izriet, ka atbrīvojuma, kas minēts Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punktā, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, ar ko no šīs direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti organismi, kas iegūti ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, interpretācija bez nekāda nošķiruma apdraudētu minētajā direktīvā izvirzīto aizsardzības mērķi un būtu pretrunā piesardzības principam, ko ar šo direktīvu ir paredzēts īstenot.
- 54 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild šādi:
- Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka organismi, kas iegūti ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, ir ĢMO šīs normas izpratnē, un
 - Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas I B pielikuma 1. punktu un ņemot vērā tās 17. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka no minētās direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti tikai tādi organismi, kas ir iegūti ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.

Par otro jautājumu

- 55 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka no šajā normā paredzētajiem pienākumiem ir atbrīvotas šķirnes, kas iegūtas ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm.
- 56 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Direktīva 2002/53, kā izriet no tās 1. panta 1. punkta, attiecas uz atsevišķu lauksaimniecības augu sugu šķirņu atzīšanu iekļaušanai kopējā lauksaimniecības augu sugu šķirņu katalogā, kuru sēklas un stādus var piedāvāt tirgū; minētais kopējais katalogs saskaņā ar minētā panta 2. punktu ir izstrādāts, pamatojoties uz dalībvalstu katalogiem.
- 57 Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā ir paredzēts, ka attiecībā uz ģenētiski modificētu šķirni tādā nozīmē, kāda paredzēta Direktīvas 90/220 2. panta 1. un 2. punktā, šķirnes apzināta laišana vidē tiek atzīta tikai tad, ja ir veikti visi attiecīgie pasākumi, lai novērstu negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi.
- 58 Pirmām kārtām, attiecībā uz Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā minētā jēdziena “ģenētiski modificēta šķirne” piemērojamību ir jānorāda, ka šajā normā, kurā nav tiešas atsaucē uz šķirnēm, kas iegūtas ar mutāģenēzes paņēmieniem/metodēm, ir norādīts uz definīcijām, kuras ietvertas Direktīvas 90/220 2. panta 1. un 2. punktā.

- 59 Šajā ziņā, kā ir precizēts Direktīvas 2001/18 36. pantā, tā kā Direktīva 90/220 ir atcelta, atsaucē uz pēdējo minēto direktīvu ir jāuzskata par atsaucēm uz Direktīvu 2001/18. Tādējādi saskaņā ar šīs direktīvas VIII pielikumā iekļauto atbilstmju tabulu Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā ietvertā atsaucē ir jāsaprot kā atsaucē uz Direktīvas 2001/18 2. panta 1. un 2. punktu.
- 60 Kā tika konstatēts šī sprieduma 30. punktā, ir uzskatāms, ka ar tādiem mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kādi aplūkoti pamatlietā, radīti organismi ietilpst ĢMO jēdzienā, kas minēts Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punktā. Tātad ir uzskatāms, ka arī šķirnes, kas iegūtas ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, uz kādām norādījusi iesniedzējtiesa, ietilpst jēdzienā “ģenētiski modificēta šķirne”, kas minēts Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā.
- 61 Otrām kārtām, attiecībā uz to, vai atsevišķas ģenētiski modificētas šķirnes neietilpst Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkta piemērošanas jomā, protams, ir svarīgi konstatēt, ka šajā normā nav tiešas atsaucē uz atbrīvojumu, kurš paredzēts Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punktā, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu.
- 62 Tomēr ir jānorāda, ka Direktīvas 2002/53 7. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka attiecībā uz ģenētiski modificētu šķirni, kas minēta šīs direktīvas 4. panta 4. punktā, tiek veikts ietekmes uz vidi novērtējums, kurš ir līdzvērtīgs novērtējumam, kāds paredzēts Direktīvā 90/220; pēdējā minētā atsaucē, kā atgādināts šī sprieduma 59. punktā, ir jāsaprot kā atsaucē uz Direktīvu 2001/18.
- 63 Turklāt Tiesa 2009. gada 16. jūlija sprieduma Komisija/Polija (C-165/08, EU:C:2009:473) 63. punktā šajā ziņā ir atzinusi, ka tad, ja par ģenētiski modificētu šķirni ir izsniegta atļauja saskaņā ar Direktīvu 2001/18, tiek pieņemts, ka saistībā ar šo šķirni ir veikti visi attiecīgie pasākumi, lai novērstu riskus cilvēku veselībai Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkta izpratnē.
- 64 Kā ģenerālvokāts ir norādījis secinājumu 161. punktā, nebūtu atbilstoši attiecībā uz ģenētiski modificētām šķirnēm Direktīvas 2002/53 izpratnē piemērot tādus pienākumus saistībā ar risku sabiedrības veselībai un videi novērtējumu, no kādiem tās saskaņā ar Direktīvu 2001/18 ir tieši atbrīvotas.
- 65 Tādējādi Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā ietvertā atsaucē uz Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punktā minēto ĢMO jēdzienu, nosakot, vai šķirne ir ģenētiski modificēta, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā ietver atbrīvojumu attiecībā uz mutaģenēzes ceļā iegūtiem organismiem, kurš paredzēts Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punktā, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu.
- 66 Šajā ziņā jāatgādina, – kā ir secināts šī sprieduma 54. punktā –, ka Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punktā ietvertais atbrīvojums attiecas vienīgi uz organismiem, kas iegūti ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.
- 67 No tā izriet, ka Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkta piemērošanas jomā un piemērošanas jomā, kāda ir pienākumiem attiecībā uz veselību un vides aizsardzību, kuri šajā normā ir noteikti šķirnes iekļaušanai kopējā katalogā, ietilpst ģenētiski modificētās šķirnes, kas iegūtas ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kādi aplūkoti pamatlietā, izņemot šķirnes, kas iegūtas ar tādiem mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.
- 68 Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka no šajā normā paredzētajiem pienākumiem ir atbrīvotas ģenētiski modificētas šķirnes, kas iegūtas ar tādiem mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.

Par trešo jautājumu

- 69 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā rezultātā dalībvalstīm tiek liegta iespēja šajā direktīvā paredzētos pienākumus vai citus pienākumus attiecināt uz organismiem, kas iegūti ar mutagēzes paņēmieniem/metodēm un kas ir izslēgti no minētās direktīvas piemērošanas jomas.

Par pieņemamību

- 70 Ievadā Eiropas Komisija šaubās par trešā jautājuma pieņemamību, jo iesniedzējtiesā izskatāmajā tiesvedībā prasītājas pamatlietā apstrīd pamatlietā aplūkotās valsts tiesību normas – šajā gadījumā *code de l'environnement* (Vides kodekss) D. 531-2. panta – tiesiskumu nevis tādā ziņā, ka ar šo normu uz mutagēzes ceļā iegūtiem organismiem būtu attiecināti pienākumi, kādi nav paredzēti Direktīvā 2001/18, bet gan tādā ziņā, ka ar minēto normu šie organismi ir atbrīvoti no tiesiskā regulējuma, kas paredzēts ar valsts pasākumiem, ar kuriem minētā direktīva ir transponēta.
- 71 Komisija uzskata, ka, lai gan ar Direktīvu 2001/18 no tās piemērošanas jomas ir izslēgti mutagēzes ceļā iegūtie organismi, tajā dalībvalstīm nav aizliegts veikt pasākumus, kas reglamentētu šos organismus, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti citi noteikumi, kuri izriet no Savienības tiesībām, tostarp, piemēram, noteikumi par preču brīvu apriti. Tādēļ jautājumam, vai dalībvalstis var veikt pasākumus, kas reglamentē minētos organismus, esot hipotētisks raksturs.
- 72 Šajā ziņā uzreiz ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā noteiktajā procedūrā tikai valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, var izvērtēt gan Tiesai uzdoto jautājumu nepieciešamību, gan to atbilstību. Tādēļ, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jāpieņem nolēmums (spriedums, 2018. gada 22. februāris, *Kubota (UK)* un *EP Barrus*, C-545/16, EU:C:2018:101, 18. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 73 Saistībā ar sadarbības starp Tiesu un valsts tiesām procedūru, kas ieviesta ar LESD 267. pantu, uz jautājumiem par Savienības tiesībām attiecas atbilstības pieņemums. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu saskaņā ar minēto pantu tikai tad, ja, konkrēti, nav izpildītas Tiesas Reglamenta 94. pantā izvirzītās prasības attiecībā uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu saturu vai ja ir acīmredzams, ka Savienības tiesību normas interpretācijai vai spēkā esamības vērtējumam, ko lūgusi valsts tiesa, nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, vai ja problēmai ir hipotētisks raksturs (spriedums, 2018. gada 22. februāris, *Kubota (UK)* un *EP Barrus*, C-545/16, EU:C:2018:101, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 74 Šajā gadījumā, lai noteiktu, vai šajā gadījumā Francijas iestādēm bija vai nebija iespēja uz organismiem, kas iegūti ar mutagēzes paņēmieniem/metodēm un kas ir izslēgti no šīs direktīvas piemērošanas jomas, attiecināt pienākumus, kuri izriet no minētās direktīvas, vai citus pienākumus, izskatot prasītāju pamatlietā celto prasību, kā precizē iesniedzējtiesa, ir jānosaka rīcības brīvība, kāda dalībvalstīm bija, transponējot Direktīvu 2001/18.
- 75 No lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šīs prasības mērķis būtībā ir pieprasīt Francijas iestādēm, lai tās *code de l'environnement* (Vides kodeksa) normas par ĢMO attiecinātu uz augu šķirnēm, kas mutagēzes ceļā ir padarītas izturīgas pret herbicīdiem, neatkarīgi no tā, kāds mutagēzes paņemiens/metode ir izmantots.
- 76 No tā izriet, ka trešais prejudiciālais jautājums nav hipotētisks un tādēļ ir uzskatāms par pieņemamu.

Par lietas būtību

- 77 Kā secināts šī sprieduma 54. punktā, organismi, kas iegūti ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli nav izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums nav jau sen atzīts, ietilpst Direktīvas 2001/18 piemērošanas jomā un tātad uz tiem attiecas no tās izrietošie pienākumi.
- 78 Savukārt minētās direktīvas piemērošanas jomā atbilstoši tās 3. panta 1. punktam, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, neietilpst organismi, kas ir iegūti ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.
- 79 Tātad, tā kā Savienības likumdevējs pēdējos minētos organismus nav reglamentējis, dalībvalstīm ir iespēja noteikt tiesisko režīmu, atbilstoši Savienības tiesībām – it īpaši LESD 34.–36. pantā ietvertajiem noteikumiem par preču brīvu apriti – uz tiem attiecinot pienākumus, kas paredzēti Direktīvā 2001/18, vai citus pienākumus.
- 80 Savienības likumdevējs ir izslēdzis šādus organismus no šīs direktīvas piemērošanas jomas, nekādi neprecizējot tiesisko režīmu, kāds uz tiem varētu tikt attiecināts. It īpaši, no minētās direktīvas neizriet, ka apstākļi, ka organismi, kuri radīti ar tādiem mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts, ir izslēgti no šīs piemērošanas jomas, nozīmētu, ka ieinteresētās personas varētu šādus organismus kā produktus vai produktu sastāvdaļas apzināti izplatīt vidē vai laist tirgū Savienības iekšienē.
- 81 Tādējādi atbrīvojums, kas ietverts Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punktā, lasot to kopsakarā ar tās I B pielikuma 1. punktu, nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tas liegtu dalībvalstīm izdot tiesību aktus šajā jomā.
- 82 Šajos apstākļos uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas I B pielikuma 1. punktu, tiktāl, ciktāl ar to no šīs direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti organismi, kas iegūti ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neliedz dalībvalstīm iespēju atbilstoši Savienības tiesībām – it īpaši LESD 34.–36. pantā ietvertajiem noteikumiem par preču brīvu apriti – uz šādiem organismiem attiecināt pienākumus, kas paredzēti minētajā direktīvā, vai citus pienākumus.

Par ceturto jautājumu

- 83 Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā šaubās par Direktīvas 2001/18 2. un 3. panta, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas I B pielikumu, spēkā esamību, ņemot vērā piesardzības principu, kas garantēts LESD 191. panta 2. punktā.
- 84 Šajā ziņā jānorāda, – kā izriet no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu, ka atbilde uz šo jautājumu ir nepieciešama tikai tad, ja Tiesa Direktīvas 2001/18 2. un 3. pantu, lasot tos kopsakarā ar tās I B pielikumu, interpretētu tādējādi, ka tajos no minētās direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti visi organismi, kas iegūti ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, neatkarīgi no tā, kāds paņēmiens ir izmantots. Tā nav gadījumā, ja, kā izriet no atbildes uz pirmo jautājumu, uz organismiem, kas iegūti ar mutaģenēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli nav izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums nav jau sen atzīts, tāpat kā uz citiem ĢMO, kas ietilpst minētās direktīvas piemērošanas jomā, attiecas tajā paredzētie pienākumi.
- 85 Šajos apstākļos uz ceturto jautājumu nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 86 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/18/EK (2001. gada 12. marts) par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē un Padomes Direktīvas 90/220/EEK atcelšanu 2. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka organismi, kas iegūti ar mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm, ir ģenētiski modificēti organismi šīs normas izpratnē.

Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas I B pielikuma 1. punktu un ņemot vērā tās 17. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka no minētās direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti tikai tādi organismi, kas ir iegūti ar mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.

- 2) Padomes Direktīvas 2002/53/[EK] (2002. gada 13. jūnijs) par lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējo katalogu, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1829/2003 (2003. gada 22. septembris), 4. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka no šajā normā paredzētajiem pienākumiem ir atbrīvotas ģenētiski modificētas šķirnes, kas iegūtas ar tādiem mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts.
- 3) Direktīvas 2001/18 3. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas I B pielikuma 1. punktu, tiktāl, ciktāl ar to no šīs direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti organismi, kas iegūti ar mutagēnēzes paņēmieniem/metodēm, kuri tradicionāli tiek izmantoti vairākiem lietojumiem un kuru drošums jau sen ir atzīts, ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā dalībvalstīm nav liegta iespēja atbilstoši Savienības tiesībām – it īpaši LESD 34.–36. pantā ietvertajiem noteikumiem par preču brīvu apriti – uz šādiem organismiem attiecināt pienākumus, kas paredzēti minētajā direktīvā, vai citus pienākumus.

[Paraksti]